

SISÄASIAINMINISTERIÖ
Ministeriön oikeusyksikkö

Yhdenvertaisuuslaki -tavoitteet ja mahdollisuudet

Omaishoito ja monikulttuurisuus
-seminaari

Helsinki, 28.10.2009
Juhani Kortteinen, SM

Turvallinen ja moniarvoinen Suomi

Taustaa: kansainvälinen oikeus

- Kansainväliset ihmisoikeussopimukset, mm.
 - YK:n kansalais- ja poliittisten oikeuksien yleissopimus (1966)
 - YK:n taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien yleissopimus (1966)
 - YK:n rotusyrjintäsopimus (1965)
 - YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimus (2006)
 - Euroopan ihmisoikeussopimus (1950)
- EU:n rasismidirektiivi ja työsyryjintädirektiivi (2000)

Taustaa: perustuslaki ja rikoslaki

- PL 6§: Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden "tai muun henkilöön liittyvän syyn" perusteella;
- PL 22§ edellyttää julkisen vallan turvaavan ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien toteutumisen;
- RL 11:9 sanktioi syrjinnän mm. elinkeinotoiminnassa sekä virkatoiminnassa; RL 47:3 sanktioi työsyryjinnän; RL 47:3 sanktioi kiskonnantapaisen työsyryjinnän;

Yhdenvertaisuuslaki (YhdVL)

Lain tarkoituksena on

- (i) edistää ja turvata yhdenvertaisuuden toteutumista, sekä
- (ii) tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeussuojaa (YhdVL 1§)

YhdVL: Suoja syrjintää vastaan

- Syrjintäperusteet
 - ikä, etninen ja kansallinen alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, terveydentila, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen, ”muu henkilöön liittyvä peruste”
- Soveltamisala
 - työelämä, ammatinharjoittaminen, koulutus sekä jäsenyys ja toiminta työntekijä- tai työnantajajärjestöissä (kaikki perusteet)
 - lisäksi sosiaali- ja terveystalvet; sosiaaliturvaetuudet; asevelvollisuus ja siviilipalvelus; palvelujen tarjonta ja saatavuus ml. asuminen (etninen alkuperä)

YhdVL: Mikä on syrjintää?

- Syrjinnäksi katsotaan
 - Välitön syrjintä (epäsuotuisampi kohtelu)
 - Välillinen syrjintä (näennäisesti neutraali peruste tai käytäntö saattaa henkilön epäedulliseen asemaan ellei peruste/käytäntö ole objektiivisesti ottaen perusteltu ja kohtuullinen)
 - Häirintä (uhkaavan, vihamielisen, halventavan, nöyryyttävän tai hyökkäävän ilmapiirin luominen)
 - Ohje tai käsky syrjiä
- Tarkasti rajattuja poikkeuksia
- Yhdenvertainen kohtelu ei ole sama asia kuin samanlainen (identtinen) kohtelu

YhdVL:n valvonta ja oikeussuojakeinot

- Työsuojeluviranomaiset (kaikkien perusteiden osalta, työelämä)
- Vähemmistövaltuutettu (etninen alkuperä, muu kuin työelämä)
- Syrjintälautakunta (etninen alkuperä, muu kuin työelämä)
- Yleiset tuomioistuimet (hyvityskanne; ikä, etninen alkuperä, kansalaisuus, uskonto, vakaumus, mielipide, terveydentila, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen)
- Jaettu todistustaakka (YhdVL 17 §) helpottaa syrjinnän toteennäyttämistä

YhdVL: Yhdenvertaisuuden edistäminen

- Viranomaisten tulee "kaikessa toiminnassaan edistää yhdenvertaisuutta tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti" (4§)
- Viranomaisilla on velvollisuus laatia yhdenvertaisuussuunnitelma (4§ 1-2 mom)
- Positiivinen erityiskohtelu tosiasiallisen yhdenvertaisuuden saavuttamiseksi sallittua (7§ 2 mom)
- Vammaisen henkilön työllistymis- ja kouluttautumisedellytysten parantaminen (ns. "kohtuulliset mukautustoimet" 5§)

TULEVA KEHITYS

- Oikeusministeriön asettama toimikunta valmistelelee YhdVL:n uudistusta
- **Uusi EU -direktiivi** tulossa uskonnosta tai vakaumuksesta, vammaisuudesta, iästä tai seksuaalisesta suuntautumisesta riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta: myös moniperusteisen syrjinnän kieltö, soveltamisala laajentuu työelämän ulkopuolelle (mm. terveydenhoito, kaupalliset palvelut, EP huhtikuu -09)